

Projektpresentation: Riddarholmskeppet

En helt ny historia skrivs oktober 2018 genom upptäckter som fullständigt kullkastar tidigare uppfattningar om Riddarholmskeppet.

Forskningsledare är Ingvar Sjöblom, filosofie doktor i historia, forskare och adjunkt vid Försvarshögskolan. Projektet beräknas pågå 2018–2020. Parallellt planeras en ny utställning och en föreläsningsserie om Riddarholmskeppet i Medeltidsmuseet. Det här är ett gemensamt projekt där forskning och museiutställning går hand i hand. Syftet är att skapa en bas för forskning, föremål och utställningsverksamhet med Riddarholmskeppet i centrum.

Riddarholmskeppet var ett av svenska flottans första krigsfartyg. Det är ett mindre örlogsfartyg av barktyp, bestyckat med fler än 20 kammarladdade kanoner och med mer än hundra personers besättning ombord. Fartyget sjönk i kanalen mellan Stadsholmen (Gamla stan) och Riddarholmen – fullt utrustat och klart för strid. Genom en ny årsringsdatering (dendrokronologisk undersökning) år 2015 framgick att fartyget är 500 år gammalt och var färdigbyggt år 1517. Fartyget tillverkades sannolikt någonstans längs kuststräckan mellan Stockholm och Kalmar.

Fartyget och föremålen

Bottenskrovet och ett stort antal föremål finns bevarat. Det hittades 1930 i samband med att en ny bro skulle byggas till Riddarholmen. Till en början identifierades vraket som ett vikingaskepp, senare ett senmedeltida skepp. Fartyget var också den centrala utställningen år 1947 i nya stadsmuseet, nyss inrättat. En ny rekonstruktion gjordes 1964 och först på 1980-talet gjordes en årsringsdatering. Den placerade skeppets byggnation till 1520-talet och förlisning till 1530-talet. Enligt en markering, en krona, på stocken till en av kanonerna antogs fartyget vara en mindre jakt, byggd till Stockholms försvar.

Inför inrättandet och öppnandet av Stockholms medeltidsmuseum 1986 skedde en ny rekonstruktion. Idag står fartyget utställt mitt i museet som numera heter Medeltidsmuseet. Fram till idag är de gamla uppgifterna som presenteras och som råder. Eftersom nuvarande rekonstruktion utgår från att den befintliga skrovdelen omfattade hela fartyget har det blivit stor påverkan på tidigare forskning. Det innebär att den har stora brister. Den mest genomgripande undersökningen gjordes av Arnd Fisher och presenterades i sin kandidatuppsats från 1983. Den är fortfarande den mest genomgående arkeologiska undersökningen som senare även varit underlag för Marcus Hjulhammars studier av vraken i Stockholms innerstad. Det är en omfattande föremålssamling med 2465 registrerade inventarier enligt förteckningen. De kammarladdade kanonerna, kanonkulor och andra militära föremål uppmärksammades tidigt. Riddarholmsskeppet förläste när fartyget var fullt stridsberett. Det visas inte minst av de många krutkamrar till kammarladdade smidesjärnskanoner som finns i museets magasin – laddade och fyllda med svartkrut. Det är både märkligt och häpnadsväckande att ingen tidigare uppmärksammats anomalier som kontext och föremål uppvisar.

Tidigare forskning

Det teoretiska perspektivet är tvärvetenskapligt. När det gäller den senmedeltida och tidigmoderna marinhistoriska forskningen som berör Riddarholmsskeppets levnadsperiod har Jan Glete skrivit ett flertal internationellt kända publikationer. De ger en viktig historisk kontext, både nationellt och internationellt. Här ska särskilt framhållas den omfattande *Swedish Naval Administration 1521–1721. Resource Flows and Organisational Capabilities* från 2010, men även hans artiklar om Gustav Vasas flotta. Ingvar Sjöbloms avhandling om svenska sjöofficerare under 1500-talet kompletterar genom att lyfta fram personal, taktik och disciplinering i flottan. I tvärvetenskapen mellan marinhistoria och marinarkeologi finns numera ett flertal studier som undersöker nyfunna vrak i svenska farvatten. Det gäller bland annat *Mars*, *Resande Mannen* och *Gribshunden*. Även studien om det stora

örlogsskeppet *Neptunus*, visar hur marinarkeologi och marinhistoria på ett fruktbart sätt vävs samman. När det gäller helt nya revideringar och omvärderingar är det inget nytt. Se gärna Niklas Erikssons utmärkta undersökningar av örlogsfartygen *Riksäpplet* och *Bodekull*. Samma perspektiv ligger till grund för Ridderholmsskeppet som i sig är helt ny forskning då det ämnar bidra till nya rön om den första svenska flottan.

Föremålen i fokus – ett tvärvetenskapligt museiprojekt

Allt bygger på helt nya fakta som tagits fram av Ingvar Sjöblom genom en ny genomgång av källmaterial och museiföremål. Tillsammans med chefen för Medeltidsmuseet Tina Rodhe avser projektet att göra ny faktagranskning av källor och föremål i syfte att göra en ny utställning av/om Ridderholmsskeppet i Medeltidsmuseet. Utställningen blir central för att berätta om turbulenta händelser under perioden 1517 till 1523. Det gäller slaget vid Brännkyrka 1518, Stockholms blodbad 1520, svenska flottans födelse 1522 och Stockholms befrielse 1523. Det handlar om nya fakta och ny forskning som kommer att skriva om den svenska historien, både för Stockholm och för svenska flottans tillblivelse. Ingvar Sjöblom avser att skriva en artikel om Ridderholmsskeppet i *Journal of Nautical Archeology*.

Ingvar Sjöblom

ingvar.sjoblom@fhs.se

Tina Rodhe

tina.rodhe@stockholm.se